

ВІДТВОРЮВАЛЬНІ ОЗНАКИ СВИНЕЙ ЗАЛЕЖНО ВІД ПОХОДЖЕННЯ ТА ПОЄДНАННЯ В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Р. Л. СУСОЛ, К. В. ІЛЬЄВА

Одеський державний аграрний університет

Вивчення відтворювальних ознак свиноматок різного походження та у різних поєднаннях доводить, що за кількістю народжених поросят та фактичною багатоплідністю, великоплідністю і показником вирівняності гнізда простежується певна специфічність та закономірність: найвищі показники кількості народжених поросят, багатоплідності за найменших показників великоплідності та вирівняності гнізда притамані свиноматкам I контрольної групи (велика біла порода за чистопородного розведення), що свідчить про цінність даного генотипу та специфічність племінного репродуктору. За великоплідністю встановлено іншу специфічність впливу батьківської форми (породи кнура): свиноматки II-V дослідних груп переважали аналогів I контрольної групи на 0,25-0,41 кг або на 17,1-28,1% ($p < 0,01$; $p < 0,001$). При вивченні питання статевого диморфізму з позиції великоплідності кнуриців і свинок достовірної різниці між статями та між групами різного походження не встановлено.

Ключові слова: *відтворювальні ознаки, великоплідність, багатоплідність, вирівняність гнізда, статевий диморфізм.*

Продуктивність свиней залежить від генотипових та паратипових факторів. До паратипових чинників відносять рівень і повноцінність годівлі, умови утримання тварин, мікроклімат в приміщенні і інші фактори зовнішнього середовища. За умови прийнятої технології виробництва свинини у сучасних підприємствах, де паратипові фактори знаходяться в межах норми, що сприяє високій продуктивності тварин, проте, звичайно, не вище рівня обумовленого спадковістю [1].

Підвищення продуктивності свиней, за допомогою спадкових факторів, досягається шляхом ведення селекції, застосування раціональних схем схрещування і гібридизації. Генотипові фактори забезпечують стійке збільшення продуктивності майбутнього покоління, а весь селекційний процес тісно пов'язаний з генетикою популяцій [5].

Основні біологічні та господарсько-корисні ознаки продуктивності свиней за типом успадкування діляться на три групи: відтворювальні (низький коефіцієнт успадковування, $h^2=0,08-0,20$), відгодівельні (середній коефіцієнт успадковування, $h^2 = 0,3-0,4$) і м'ясні (високий коефіцієнт успадковування, $h^2 = 0,6-0,7$) ознаки. У кожній групі налічується від 2 до 8 ознак і більше, як правило, вони мають кореляційну залежність між собою в межах групи [2, 4].

Ознаки продуктивності свиней, що наведені вище є не рівноцінними і обумовлені складною взаємодією генотипових і паратипових факторів.

Безперервна мінливість показників продуктивності – результат складної взаємодії саме генотипових і паратипових факторів. Успадковується не готова ознака, а певний тип реакції організму (норма реакції) на умови життя. У мінливому середовищі різні генотипи реалізуються неоднаково, оскільки, розвиток спрямовується генами, дія яких виявляється лише за певних зовнішніх факторів [6].

Відтворювальні якості свиноматок значною мірою обумовлюють ефективність виробництва свинини в господарствах, забезпечуючи отримання необхідної кількості поголів'я для вирощування і відгодівлі. Тому, підвищення ефективності використання свиноматок на рівні одержання від них 2,2-2,4 опороси за рік і отримання високого показника багатоплідності – 12 голів та кількості молодняку при відлученні понад 11 голів, є однією з задач сучасного промислового свинарства [3].

Досягнути високого рівня відтворювальних ознак свиноматок без досягнення оптимального рівня показника великоплідності достатньо важко, тому вивчення основних відтворювальних ознак свиней з урахуванням багатоплідності, великоплідності та елементів статевого диморфізму в розрізі наявного генофонду південного регіону на прикладі Одеської області є актуальним завданням для промислового свинарства сьогодні.

Мета досліджень – вивчення відтворювальних ознак свиней залежно від їх походження та поєднання в умовах півдня України.

Матеріал і методика досліджень. Дослідження проведено в умовах племінного репродуктору по розведенню свиней великої білої породи ТОВ «Агрофірми «Шаболат» Білгород-Дністровського району Одеської області згідно загальної схеми досліду (табл. 1) за загальноприйнятими у свинарстві методиками [8].

1. Схема досліду

Група тварин	Порода та породність		
	♂	♀	Нащадки
N	2-3	7	331
I (контрольна)	ВБ	ВБ	ВБ
II (дослідна)	$F_1(\frac{1}{2} ВБ \times \frac{1}{2} Л)$	ВБ	$\frac{3}{4} ВБ \times \frac{1}{4} Л$
III (дослідна)	$F_1(\frac{1}{2} ВБ \times \frac{1}{2} Л)$	$F_1(\frac{1}{2} ВБ \times \frac{1}{2} Л)$	$\frac{1}{2} ВБ \times \frac{1}{2} Л$
IV (дослідна)	ВБ	К	$\frac{1}{2} ВБ \times \frac{1}{2} К$
V (дослідна)	ВБ	Л	$\frac{1}{2} ВБ \times \frac{1}{2} Л$

Примітки: ВБ – велика біла порода; Л – ландрас; К – термінальний кнур ($\frac{1}{2}$ дюрк + $\frac{1}{2}$ п'єстрен), F_1 – тварини гібридного походження ($\frac{1}{2} ВБ \times \frac{1}{2} Л$)

Розрахунок вирівняності гнізд розраховано за формулою Ломако Д. В. [3]:

$$ВГ = 3,1 \frac{\bar{X}}{X_{\max} - X_{\min}},$$

де ВГ – вирівняність гнізда;
 3,1 – постійний коефіцієнт;
 $\bar{X}$ - середня жива маса поросят у гнізді при народженні (великоплідність свиноматок);
 $X_{\max}$ - жива маса найважчого у гнізді поросяти;
 $X_{\min}$ - жива маса найлегшого у гнізді поросяти.

Результати проведених досліджень оброблені методами варіаційної статистики за Н. А. Плохинским [7] з використанням персонального комп'ютера у середовищі MS Excel 2010 .

Результати досліджень. Аналіз відтворювальних ознак свиноматок різного походження та у різних поєднаннях свідчить, що за кількістю народжених поросят та фактичною багатоплідністю, великоплідністю і показником вирівняності гнізда простежується певна специфічність та закономірність. Так, найвищі показники кількості народжених поросят, багатоплідності за найменших показників великоплідності та вирівняності гнізда примані свиноматкам I контрольної групи (велика біла порода за чистопородного розведення), що свідчить про цінність даного генотипу та специфічність племінного репродуктору (табл. 2). Свиноматки I контрольної групи переважали аналогів II дослідної групи на 0,28 гол. або на 2,6% ($p < 0,01$); III дослідної групи – на 0,85 гол. або на 8,3% ($p < 0,05$); IV дослідної групи – на 4,43 гол. або на 66,0% ($p < 0,01$) та аналогів V дослідної групи на 2,85 гол. або на 34,4% ($p < 0,05$).

За великоплідністю встановлено іншу специфічність впливу батьківської форми: свиноматки II дослідної групи переважали I контрольну на 0,25 кг або на 17,1% ($p < 0,01$); свиноматки III дослідної групи – на 0,31 кг або на 21,2% ($p < 0,01$), свиноматки IV дослідної групи – на 0,41 кг або на 28,1% ($p < 0,001$), свиноматки V дослідної групи – на 0,24 кг або на 16,4% ($p < 0,01$).

2. Відтворювальні якості свиноматок дослідних груп при опоросі

Показники	Група тварин					
	$X \pm s_{\bar{x}}$ Cv, %	I (ВБ x ВБ)	II (F ₁ x ВБ)	III (F ₁ x F ₁)	IV (ВБ x Кантор)	V (ВБ x Л)
Народжен о, гол.	$X \pm s_{\bar{x}}$	13,86±1,18	11,43±0,92	11,54±0,59	9,00±0,38	11,00±0,44
	Cv, %	22,6	21,35	14,12	11,11	10,5
Багато- плідність,	$X \pm s_{\bar{x}}$	11,14±1,44	10,86±0,70	10,29±0,29*	6,71±0,57**	8,29±0,424*

ГОЛ.			**			
	Cv,%	34,15	17,17	7,35	22,28	13,43
Велико-плідність, кг	$\bar{X} \pm s_{\bar{x}}$	1,46±0,08	1,71±0,09**	1,77±0,06**	1,87±0,03** *	1,70±0,06**
	Cv,%	14,18	14,58	8,97	4,23	9,36
Мах (велико-плідність), кг	$\bar{X} \pm s_{\bar{x}}$	1,82±0,06	2,07±0,13	2,08±0,08	2,10±0,03	2,08±0,03
	Cv,%	8,97	16,15	10,32	10,32	4,46
Мін (велико-плідність), кг	$\bar{X} \pm s_{\bar{x}}$	1,14±0,05	1,32±0,06	1,38±0,06	1,66±0,04	1,59±0,03
	Cv,%	11,72	11,71	11,67	6,62	4,41
Вирівняність гнізда, балів	$\bar{X} \pm s_{\bar{x}}$	7,06±0,70	7,74±0,70	9,33±1,83	13,49±0,98	11,04±1,00
	Cv,%	26,07	23,76	51,74	19,13	24,04

Примітки: * - $p < 0,05$; ** - $p < 0,01$; *** - $p < 0,001$

Кореляція між такими ознаками як великоплідність та вирівняність гнізда є позитивною і зв'язок є достатньо сильним ($r=0,783$), між вирівняністю гнізда та багатоплідністю – негативний сильний зв'язок ($r= -0,986$), кореляційний зв'язок між великоплідністю та багатоплідністю також негативний та достатньо сильний ($r= -0,696$).

Аналіз питомої ваги кнурців та свинок у гніздах свиноматок різного походження та за різних поєднань свідчить (табл. 3), що у тварин I контрольної та II-IV дослідних груп співвідношення кнурців та свинок складало близько або наближалось до біологічної норми 50% : 50% за незначного відхилення. У свиноматок V дослідної групи встановлено підвищений вихід свинок за співвідношення кнурці : свинки відповідно 36% : 64%.

3. Показники статевого диморфізму поросят різного походження при опоросі

Показники		I (ВБ х ВБ)	II (F ₁ х ВБ)	III (F ₁ х F ₁)	IV (ВБ х Кантор)	V (ВБ х Л)
Кнурці, гол.	$\bar{X} \pm s_{\bar{x}}$	6,00±1,11	6,14±0,34	4,57±0,37	3,57±0,20	3,00±0,49
	Cv,%	49,07	14,65	21,35	14,67	43,03
Маса гол., кг	$\bar{X} \pm s_{\bar{x}}$	1,48±0,03	1,74±0,08*	1,82±0,08**	1,88±0,03***	1,82±0,05**

	Cv,%	6,15	12,48	12,05	3,66	7,57
Свинки, гол.	$\bar{X} \pm s_{\bar{x}}$	5,14±0,8 8	4,72±0,8 8	5,72±8,54	3,14±0,51	5,29±0,36
	Cv,%	45,5	34,02	8,54	42,8	18
Маса гол., кг	$\bar{X} \pm s_{\bar{x}}$	1,40±0,0 5	1,79±0,1 3	1,74±0,05	1,87±0,06	1,81±0,03
	Cv,%	9,96	19,92	7,56	8,75	3,99
Питома вага, %	Кнурц і	53,86	56,54	44,41	53,2	36,19
	Свинк и	46,14	43,46	55,59	46,8	63,81

Примітки: * - $p < 0,05$; ** - $p < 0,01$; *** - $p < 0,001$

При вивченні питання статевого диморфізму з позиції великоплідності кнурців і свинок достовірної різниці між статями та між групами різного походження не встановлено.

Тварини I контрольної групи за чистопородного розведення ВБ породи мали найменшу середню живу масу 1-го поросяти як серед кнурців – 1,47 кг, так і серед свинок – 1,4 кг. Найбільшою живою масою однієї голови при опоросі характеризувалися поросята IV дослідної групи при поєднанні свиноматок ВБ породи та гідридних кнурів Кантор: кнурці – 1,87 кг, свинки – 1,92 кг.

Висновки

1. Вивчення відтворювальних ознак свиноматок різного походження та у різних поєднаннях доводить, що за кількістю народжених поросят та фактичною багатоплідністю, великоплідністю і показником вирівняності гнізда простежується певна специфічність та закономірність: найвищі показники кількості народжених поросят, багатоплідності за найменших показників великоплідності та вирівняності гнізда примані свиноматкам I контрольної групи (велика біла порода за чистопородного розведення), що свідчить про цінність даного генотипу та специфічність племінного репродуктору.

2. За великоплідністю встановлено іншу специфічність впливу батьківської форми (породи кнура): свиноматки II-V дослідних груп переважали аналогів I контрольної групи на 0,25-0,41 кг або на 17,1-28,1% ($p < 0,01$; $p < 0,001$).

3. Встановлено кореляційний зв'язок між такими ознаками як великоплідність та вирівняність гнізда, який є позитивним і достатньо сильним ($r = 0,783$), між вирівняністю гнізда та багатоплідністю – негативний сильний зв'язок ($r = -0,986$), між великоплідністю та багатоплідністю також негативний та достатньо сильний ($r = -0,696$).

4. При вивченні питання статевого диморфізму з позиції великоплідності кнурців і свинок достовірної різниці між статями та між групами різного походження не встановлено.

Література

1. Герасимов В. І. Технологія виробництва продукції свинарства / В. І. Герасимов, Д. І. Барановський, А.М. Хохлов, В. П. Рибалко та ін. За ред. В.І.Герасимова – Х: Еспада, 2010. – 448 с.
2. Баньковський Б. В. М'ясність туш та фізико-хімічні показники м'яса і сала полтавського заводського типу м'ясних свиней при різних вагових кондиціях / Б. В. Баньковський, Н. М. Серета // Свинарство. – 1982. – Вип. 37. – С. 20-23.
3. Ломако Д. В. Вивчення ознак відтворювальної здатності свиноматок при чистопородному розведенні: автореф. дис. канд. с.-г. наук: 06.02.01 «Розведення та селекція тварин»/ Д. В. Ломако. – Полтава, 2000. – 20с.
4. Нагаєвич В.М. Розведення свиней / В.М. Нагаєвич, В. І. Герасимов, М. Д. Березовський, В. П. Рибалко – Харків: Еспада, 2005. – 290 с.
5. Селекція сільськогосподарських тварин / Б. М. Гопка, В. П. Коваленко, Ю. Ф. Мельник, К.А. Найдено та ін. / За заг. ред. Ю.Ф. Мельника, В.П. Коваленка та А.М. Угнівенка. – К.: , 2007. – с.: іл. 554.
6. Підпала Т. В. Селекція сільськогосподарських тварин: Навчальний посібник. - Миколаїв: Видавничий відділ МДАУ, 2006. – 277 с.
7. Плохинский Н. А. Руководство по биометрии для зоотехников / Н. А. Плохинский. – М. : Колос, 1969. – 256 с.
8. Сучасні методики досліджень у свинарстві/ В.П. Рибалко, М.Д. Березовський, Г.А. Богданов, В.Ф. Коваленко та ін. – Полтава: ІС УААН, 2005. – 228 с.

Р. Л. Сусол, Е. В. Ильева. Воспроизводительные качества свиней в зависимости от происхождения и сочетаемости в условиях юга Украины.

Изучение воспроизводительных качеств свиноматок различного происхождения и в разных сочетаниях показывает, что по количеству рожденных поросят и фактическому многоплодию, крупноплодности и показателями выравненности гнезда прослеживается определенная специфичность и закономерность: более высокие показатели количества рожденных поросят, многоплодия, при минимальных показателях крупноплодности и выравненности гнезд характерны свиноматкам I контрольной группы (крупная белая порода при чистопородном разведении), что свидетельствует о ценности данного генотипа и специфичности племенного репродуктора. По крупноплодности установлена другая специфичность влияния родительской формы (породы хряка): свиноматки II-V опытных групп превосходили аналогов I контрольной группы на 0,25-0,41 кг или на 17,1-28,1% ($p < 0,01$; $p < 0,001$). При изучении вопроса полового диморфизма с позиции крупноплодности хрячков и свинок достоверной разницы между полами и между группами различного происхождения не выявлено.

Ключевые слова: *воспроизводительные качества, крупноплодность, многоплодие, выравненность гнезда, половой диморфизм.*

R. Susol, K. Ilyeva. Sow reproductive traits depending on the origin and breed combinations in the south of Ukraine.

The study of reproductive traits of sows of different origins and various breed combinations has shown that there is a consistent pattern and specificity of the relationships between the number of piglets born and actual prolificacy of sows, as well as between within-litter birth weights and litter evenness: the greatest number of piglets born, highest prolificacy with the lowest within-litter weights and evenness was observed in the 1st control group sows (purebred Large White sows); this is indicative of high merit of this genotype and specificity of the particular sow nucleus farm. A different specificity of male-parent influence (with regard to the breed of boars) on the within-litter birth weights has been established: the within-litter birth weights for sows in II-V trial groups exceeded those for their analogues in the 1st control group by 0.25-0.41 kg or 17.1-28.1% ($p < 0.01$; $p < 0.001$). The investigation of sexual dimorphism with regard to within-litter birth weights of boar and gilt pigs has shown no significant difference between sexes, as well as between groups of different origins.

Keywords: *reproductive traits, within-litter birth weights, prolificacy, litter evenness, sexual dimorphism.*